

Sami Metelinen

SUURIA ODOTUKSIA

Hyvinvointivaltio halutaan vanhuudenturvaksi mutta siihen ei luoteta

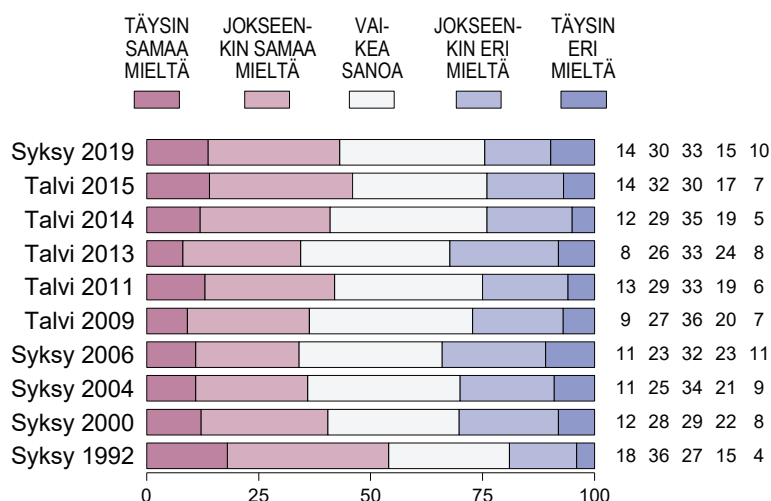
- Luottamus suomalaiseen eläkejärjestelmään on heikkoa. Siitä huolimatta suomalaisten enemmistön (54 %) mielestä on väärin, että kansalaisten pitäisi varautua vanhuuteen itse säästämällä.
- Yhdeksän kymmenestä suomalaisesta on sitä mieltä, että hyvinvointivaltion pitää kyetä takaamaan verovaroin kustannetut hoivapalvelut kaikille niitä tarvitseville.
- Silti lähes joka toinen (45 %) varautuisi myös itse kustantamaan läheistensä hoivapalvelut.
- Enemmistö (62 %) suomalaisista on sitä mieltä, että osakesijoittaminen vaurastuttaa sekä kansalaisia että koko kansantaloutta.

Suomalaisten luottamus eläkejärjestelmän kestä-
vyyteen on hataralla pohjalla. 44 prosenttia suo-
malaisista arvioi, että tulevaisuudessa eläkejär-
jestelmät romahtavat eikä edes jo ansaittuja eläk-

keitä kyetä maksamaan (Kuvio 1). Neljännes (25
%) on eri mieltä väittämän kanssa.

Epäluottamus eläkejärjestelmään ei ole kasva-
nut parin edellisen mittauskerran tapaan, mutta

Kuvio 1. ”Tulevaisuudessa maamme eläkejärjestelmät romahtavat eikä edes jo ansaittuja eläkkeitä kyetä maksamaan” (%)

tilanne ei ole liioin kohentunut. Käsitykset ovat nyt osapuilleen yhtä pessimistisiä kuin 2000-luvulla keskimäärin. Toisaalta epäluottamus eläkejärjestelmään on nyt selvästi lievempää kuin

Nuoret uskovat järjestelmän romahdukseen.

vuonna 1992. Tuolloin enemmistö uskoi suomalaisen eläkejärjestelmän romahdukseen. Luottamuksessa eläkejärjestelmään havaitaan suurta vaihtelua etenkin eri ikäisten vastaajien välillä. Alle 45-vuotiaista vähintään joka toinen uskoo eläkejärjestelmän romahdukseen. Suurinta epäluottamus on 26–35-vuotiaiden ryhmässä, johon kuuluvista peräti 60 prosenttia epäilee eläkkeiden jäävän maksamatta. Vanhemmissa ikäryhmissä epäluottamus eläkejärjestelmään on vähäisempää. Yli 56-vuotiaiden parissa epäluottamus alkaa hälvetä, ja järjestelmään luottavia on jo enemmän kuin sitä epäileviä (ks. Liitekuvio 1 lopussa).

Vaikka luottamus eläkejärjestelmään on heikkoa, enemmistö suomalaisista (54 %) pitää vääränä ajatusta, että eläkemaksujen lisäksi vanhuuteen pitäisi varautua myös säästämällä itse. (Kuvio 2a). Eri mieltä on vajaa kolmannes (31 %). Niin sanotusta eläkelupauksesta¹ pidetään siis tiukasti kiinni. Pakollisen ja kollektiivisen eläkesäästämisen pitäisi riittää.

Koulutustason noustessa sekä sosioekonomisen aseman kohentuessa suomalaiset hyväksyvät hieman useammin oman vanhuuden turvaksi säästämisen välttämättömyyden. Silti esimerkiksi johtavassa asemassa olevien ja yrittäjien ryh-

missä asiaa myös paheksutaan osapuilleen yhtä laajalti.

Selkeimmät erot löytyvät puolueiden äänestäjryhmien kohdalla. Vasemmistoliiton äänestäjistä kolme neljästä (74 %), SDP:n ja kristillisdemokraattien äänestäjistä reilu kaksi kolmesta (68 %) ja vihreiden äänestäjistä vajaa kaksi kolmesta (64 %) pitää vääränä, että vanhuuteen pitäisi varautua myös säästämällä itse. Peilikuva ovat porvaripuolueiden äänestäjät. RKP:n ja Kokoomuksen äänestäjistä ajatusta pitää vääränä vajaa ja keskustan äänestäjistä reilu kolmasosa (ks. Liitekuvio 2).

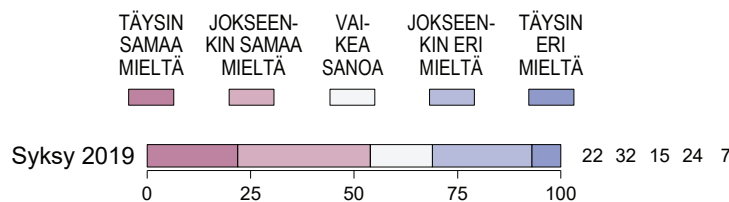
Osa eläkejärjestelmää kohtaan tunnetusta epäilystä saattaa liittyä siihen, että Suomessa kansalaisilla ei ole käytännössä lainkaan mahdollisuuksia vaikuttaa eläkejärjestelmän toimintaan. Vertailukohtana mainitaan usein Ruotsi, jonka työeläkejärjestelmässä palkansaajat voivat halutessaan itse päättää, kuinka osa eläkemaksuista sijoitetaan yksityisiin premiepension-rahastoihin.²

Ruotsin malli tuntuu vieraalta.

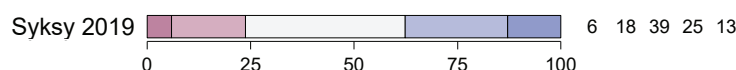
Vastaavaan malliin siirtyminen tuntuu suomalaisista kuitenkin vieraalta. Vain neljäsosa (24 %) suomalaisista on sitä mieltä, että meillä tulisi siirtyä eläkejärjestelmään, jossa kukin päättää itse, miten osa eläkemaksuista sijoitetaan (Kuvio 2b). Ideaa ei tosin suoranaisesti torjutakaan. Eri mieltä on neljä kymmenestä (38 %) ja yhtä moni (39 %) ei osaa tai halua ottaa asiaan kantaa. Tulos kieltä siitä, että ajatus omien työeläkevarojen sijoittamisesta on useimmille suomalaisille etäinen.

Kuvio 2. Suhtautuminen eläkesijoittamista ja -säästämistä koskeviin väittämiin

2a "On väärin, että eläkemaksujen lisäksi jokaisen pitää varautua vanhuuteen myös säästämällä itse" (%)

2b "Suomessa tulisi siirtyä eläkejärjestelmään, jossa kukin päättää itse, miten osa eläkemaksuista sijoitetaan" (%)

Omista eläkevaroista päättäminen innostaa eniten Liike Nytin (48 % kannattaa), perussuomalaisten (42 %) ja kokoomuksen (32 %) äänestäjiä. Hieman keskimääräistä enemmän tukea ajatus saa myös nuorimpien (18–25-vuotiaiden) sekä ilman ammatillista koulutusta olevien ryhmissä. Molemmissa noin kolmasosa suhtautuu siihen myönteisesti (ks. Liitekuvio 3).

Hoivapalvelut valtion vastuulle

Edellä nähtiin, että suomalaisten käsitykset ikäihmisten toimeentulosta ovat ristiriitaiset. Eläkejärjestelmältä vaaditaan toimeentulotakuuta, mutta sen kestävyys ei oikein uskota.

Samankaltainen ristiriita havaitaan ikäihmisten hoivan rahoituksen kohdalla. Yhdeksän kymmenestä suomalaisesta (89 %) on sitä mieltä, että hyvinvointivaltion pitää kyetä takaamaan verovaroin kustannetut hoivapalvelut kaikille niitä tarvitseville (Kuvio 3a). Eri mieltä asiasta on viisi prosenttia. Näkemys yhdistää kaikki suomalaiset väestöryhmiin katsomatta (Liitekuvio 4).

Samalla hieman alle joka toinen (45 %) on sitä mieltä, että jokaisen suomalaisen on syytä varautua käyttämään omaa rahaansa läheistensä hoivaan (Kuvio 3b). Eri mieltä on kolmannes väestöstä (34 %).

Näkemykset asiaan vaihtelevat voimakkaimmin sosioekonomisen aseman ja puoluekannatuksen mukaan. Johtavassa asemassa olevien (64 %), yrittäjien (59 %) ja ylempien toimihenkilöiden (51 %) enemmistö yhtyy väittämään. Sen sijaan

eläkeläiset itse eivät ajatukselle lämpimiä (35 % samaa mieltä, 45 % eri mieltä).

Porvaripuolueiden äänestäjien mielestä suomalaisten pitäisi varautua käyttämään omia rahojaan läheistensä hoivaan. Keskustan äänestäjistä 62 prosenttia ja kokoomuksen äänestäjistä 52 prosenttia on samaa mieltä väittämän kanssa. Myös vihreiden kannattajien enemmistö (53 %) ja perussuomalaisten kannattajista puolet (50 %) yhtyy väittämään.

Eri mieltä ovat vasemmistopuolueiden äänestäjät. SDP:n äänestäjistä kolmannes (33 %) ja vasemmistoliiton kannattajista 28 prosenttia on väitteen kanssa samaa mieltä (Liitekuvio 5).

Osakesijoittamalla vaurastumiseen

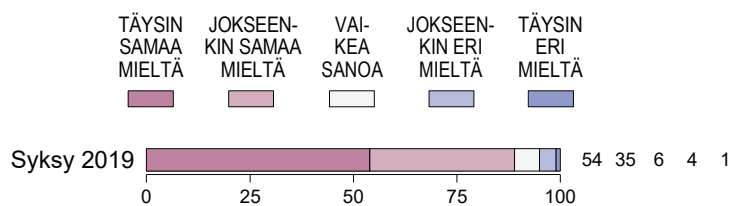
Ottaen huomioon suomalaisten epäluottamuksen eläke- ja hoivalupauksia kohtaan on luonnollista, että yhä useampi suomalainen suhtautuu osakesijoittamiseen myönteisesti.

Selvä enemmistö suomalaisista (62 %) on sitä mieltä, että osakesijoittaminen tarjoaa erinomaisen keinon lisätä niin yksityisten kansalaisten kuin koko kansantalouden vaurautta, vaikka se sisältää myös riskejä. Vain reilu kymmenesosa (13 %) on asiasta eri mieltä. Tämä selviää syksyllä 2019 tehdystä EVAn Arvo- ja asennetutkimuksesta (Kuvio 4).

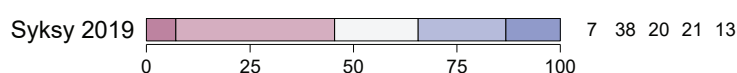
Suomalaisten näkemykset ovat vajaassa 20 vuodessa muuttuneet osakesäästämiselle huomattavasti suotuisimmiksi. Vielä vuonna 2000 vain 42 prosenttia suomalaisista piti osakesijoit-

Kuvio 3. Suhtautuminen hoivapalveluiden rahoitusta koskeviin väittämiin

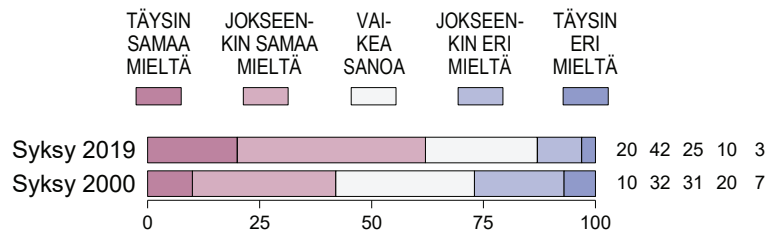
3a "Hyvinvointivaltion pitää kyetä takaamaan verovaroin kustannetut hoivapalvelut kaikille niitä tarvitseville" (%)

3b "Jokaisen suomalaisen on syytä varautua käyttämään omaa rahaansa läheistensä hoivaan" (%)

Kuvio 4. ”Vaikka osakesijoittamisessa on omat riskinsä, se tarjoaa erinomaisen keinon lisätä niin yksityisten kansalaisten kuin koko kansantaloutemmekin vaurautta” (%)

tamista erinomaisena keinona lisätä vaurautta. Tuolloin – keskellä niin sanotun IT-kuplan loppuhuipentumaa – reilu neljäsosa (27 %) oli eri mieltä väittämän kanssa.

Lähes kaikissa väestöryhmissä enemmistö näkee osakesäästämisen erinomaisena keinona vaurastua. Suurinta suosiota osakesäästäminen

nauttii kokoomuksen (87 %) ja keskustan (83 %) äänestäjien sekä johtavassa asemassa olevien (86 %) keskuudessa. Kielteisimmin osakesäästämiin suhtautuvat vasemmistoliiton äänestäjät, joista vain 40 prosenttia pitää sitä erinomaisena keinona lisätä vaurautta. Silti heistäkin vain 29 prosenttia torjuu väittämän (ks. Liitekuvio 6).

Viitteet

- ¹ Ilmarinen.
- ² Eläketurvakeskus.

Kirjoittaja

Sami Metelinen on EVAn toimituspäällikkö.

Kirjallisuus

Eläketurvakeskus (2020). Ruotsin eläkejärjestelmä (2018), <https://www.etk.fi/elakejarjestelmat/muiden-maiden-elakejarjestelmat/ruotsi/#toggle-id-4>, haettu 9.1.2020.

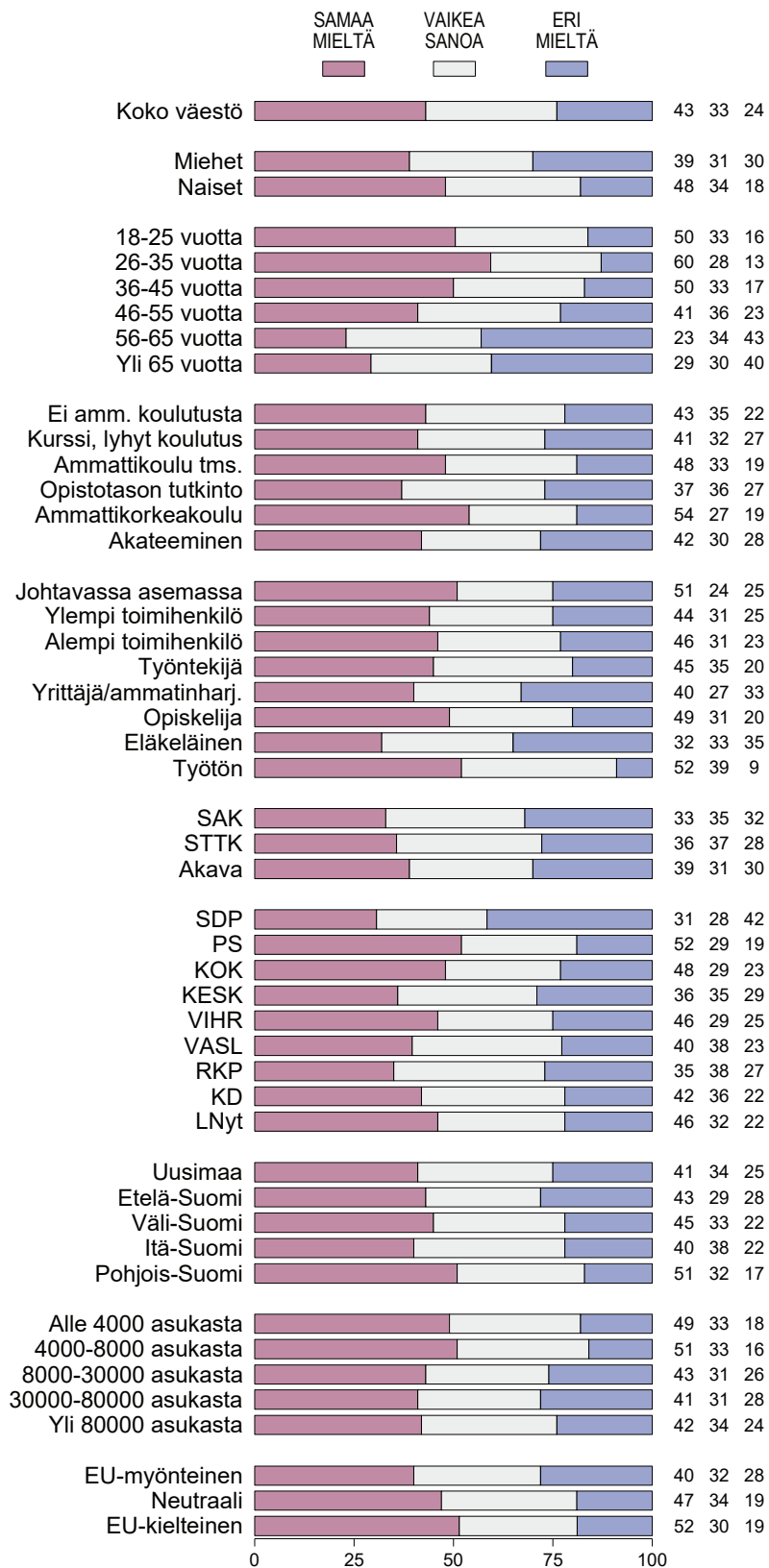
Ilmarinen (2020). Eläkelupaus, <https://www.ilmarinen.fi/henkiloasiakas/tietoa-elakkeista/elakelupaus/>, haettu 9.1.2020.

EVAn Arvo- ja asennetutkimus

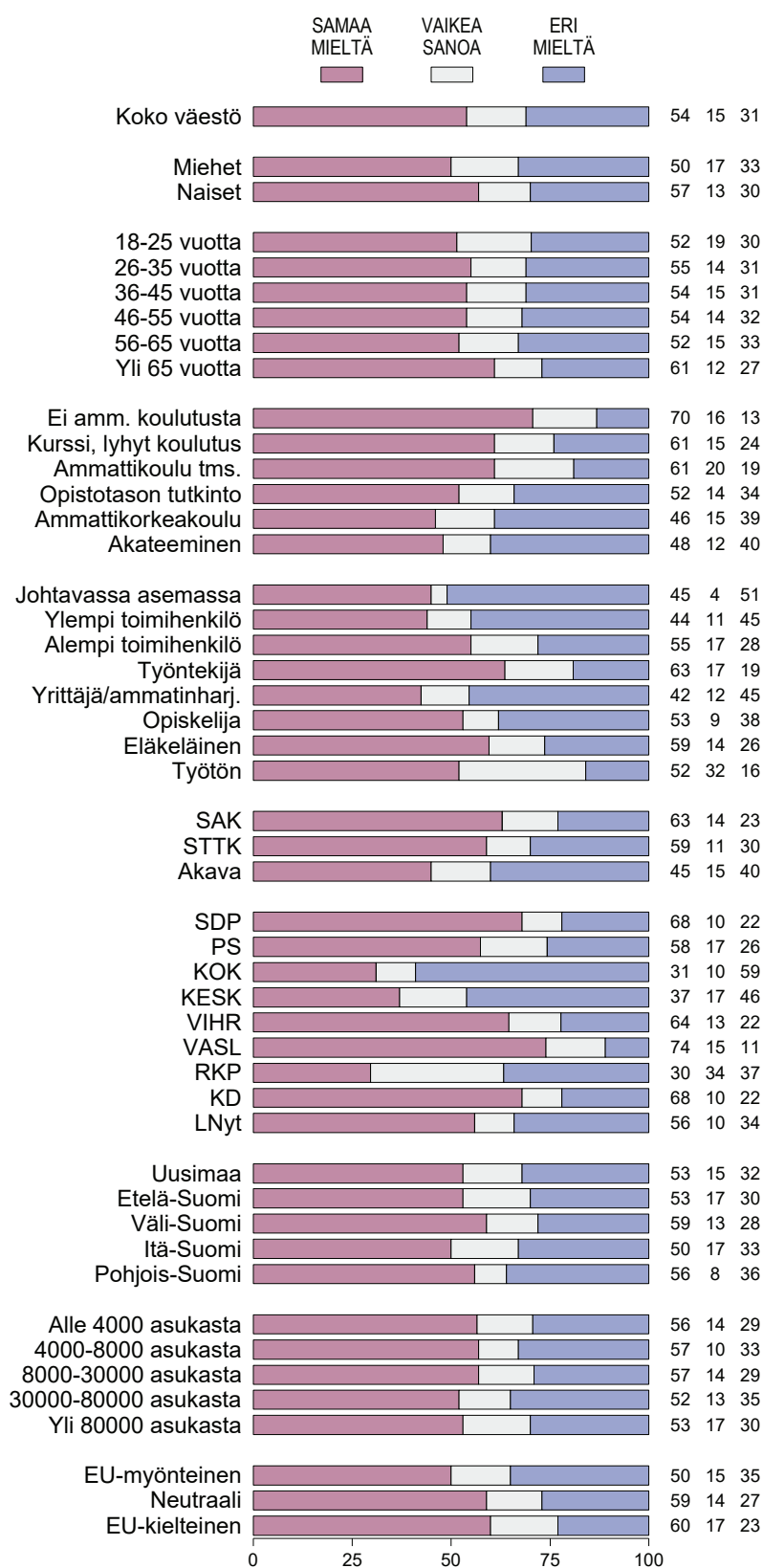
Kyselyn tulokset ovat osa EVAn vuoden 2019 Arvo- ja asennetutkimusta. Tulokset perustuvat 2 036 henkilön antamiin vastauksiin. Tulosten virhemarginaali on koko väestön tasolla 2–3 prosenttiyksikköä kumpaankin suuntaan. Tiedot kerättiin 9.10.–22.10.2019. Vastaajat edustavat koko maan 18–70-vuotiasta väestöä. Aineisto on kerätty Taloustutkimuksen internet-paneelilla ja painotettu edustamaan väestöä iän, sukupuolen, asuinalueen, koulutuksen, ammatin tai aseman, toimialan ja puoluekannatuksen mukaan. Aineiston tilastollisen jatkoanalyysin on tehnyt Yhdyskuntatutkimus Oy, joka on laatinut myös tulosgraafikan. EVAn Arvo- ja asennetutkimuksia on tehty vuodesta 1984.

Tuloksiin voi tutustua osoitteessa www.eva.fi/arvopankki.

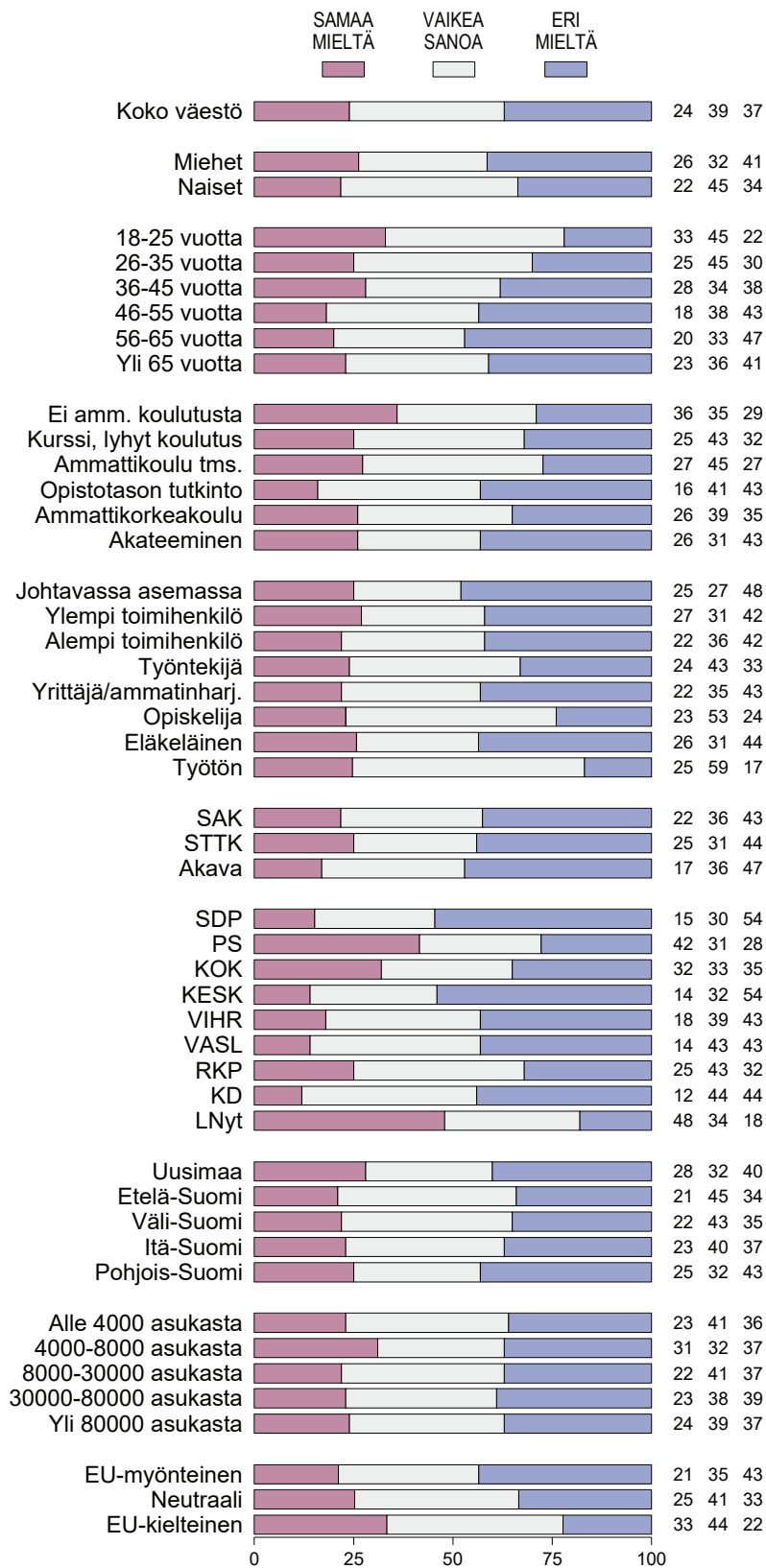
Liitekuvio 1. ”Tulevaisuudessa maamme eläkejärjestelmät romahtavat eikä edes jo ansaittuja eläkkeitä kyetä maksamaan” (%)

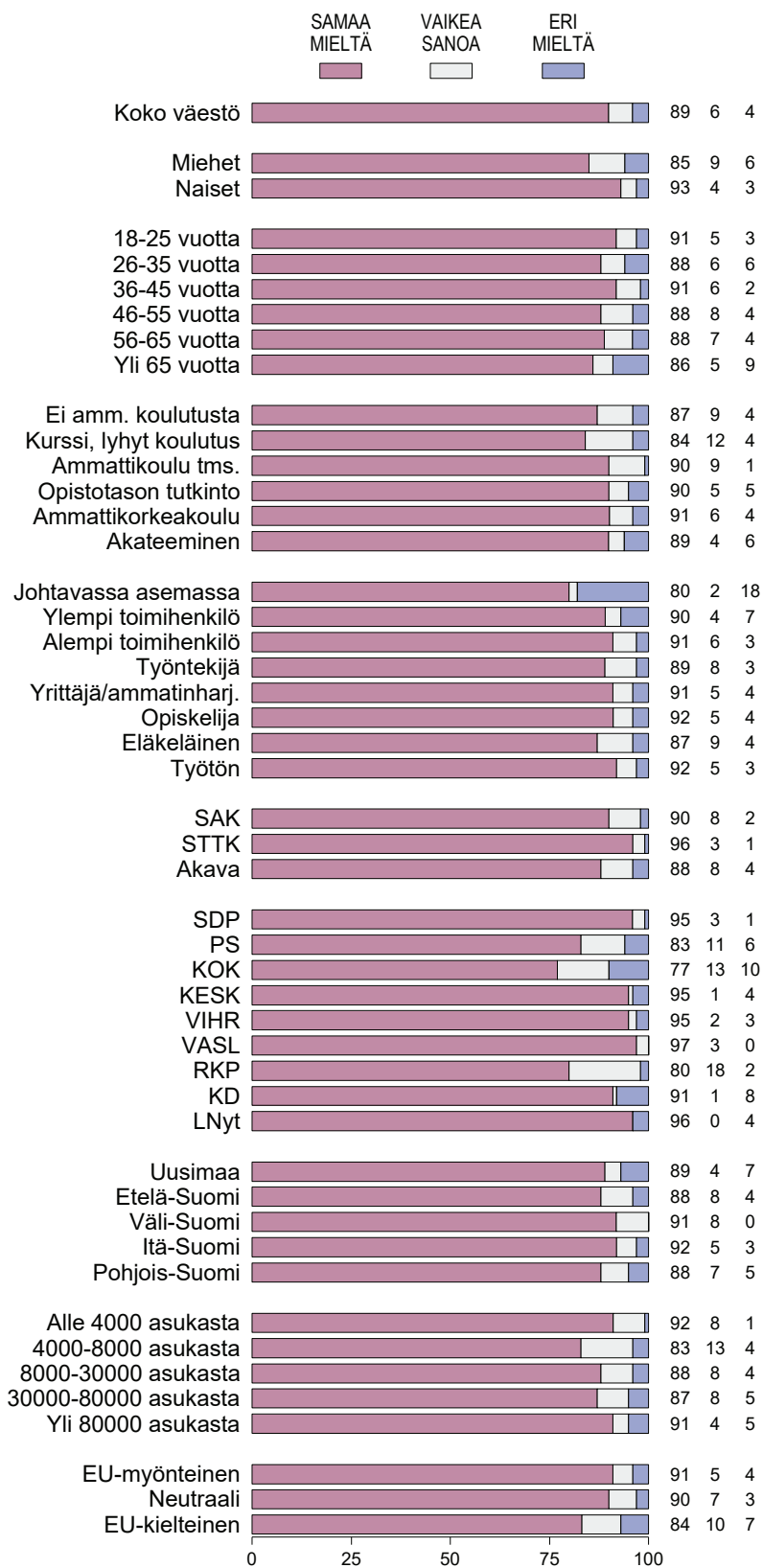
Liitekuvio 2. ”On väärin, että eläkemaksujen lisäksi jokaisen pitää varautua vanhuuteen myös säästämällä itse” (%)

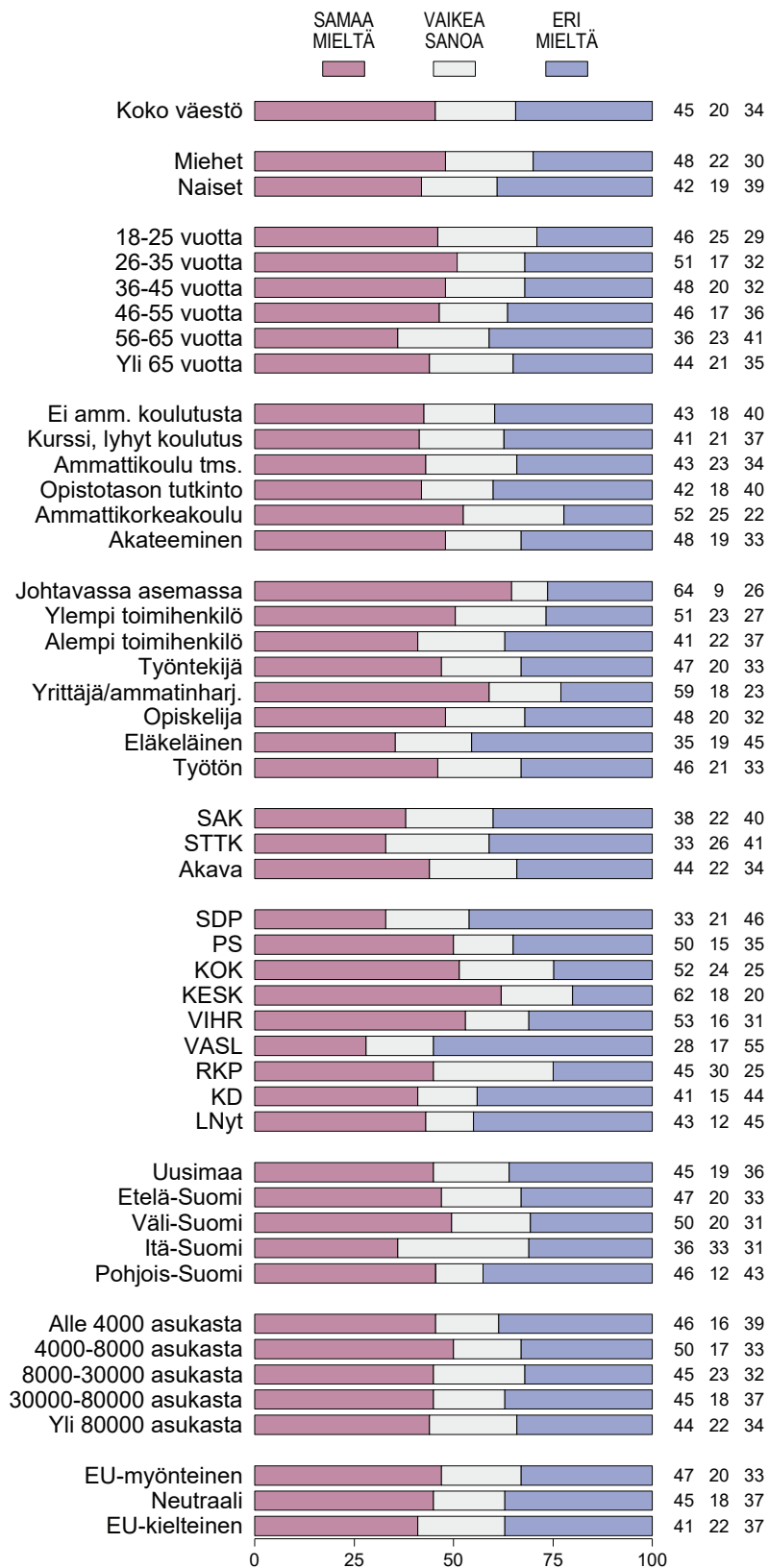
Liitekuvio 3. ”Suomessa tulisi siirtyä eläkejärjestelmään, jossa kukin päättää itse, miten osa eläkemaksuista sijoitetaan” (%)

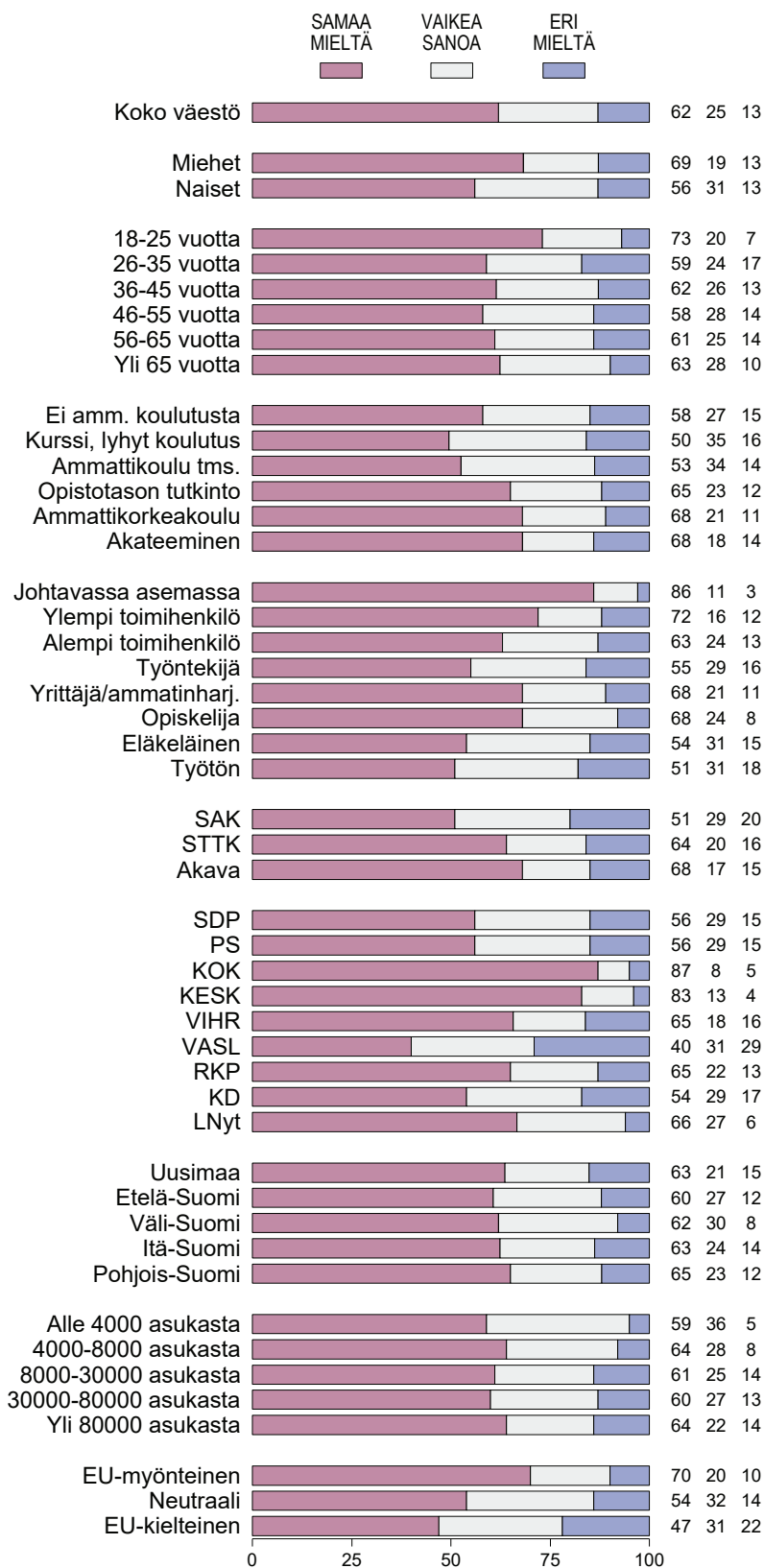
Liitekuvio 4. ”Hyvinvointivaltion pitää kyetä takaamaan verovaroin kustannetut hoivapalvelut kaikille niitä tarvitseville” (%)

Liitekuvio 5. ”Jokaisen suomalaisen on syytä varautua käyttämään omaa rahaansa läheistensä hoivaan” (%)

Liitekuvio 6. ”Vaikka osakesijoittamisessa on omat riskinsä, se tarjoaa erinomaisen keinon lisätä niin yksityisten kansalaisten kuin koko kansantaloutemmekin vaurautta” (%)

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää suomalaisen yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä. EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Arviot esittelevät ajankohtaisia ideoita ja keskustelunaiheita. Arvioiden kirjoittajat vastaavat esitetyistä mielipiteistä, jotka eivät välttämättä edusta EVAn kantaa.

Arviot löytyvät EVAn kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-074X (PDF)